

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ת ח' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה הודפת צדקה וחסד
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 800

מסכת חגיגה י"ג - י"ט ♦ עדויות ג', ד' - ג', י

בס"ד, כ"ו אלול תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ החלק השלישי של מסכת חגיגה
- ♦ נטילת ידיים על מאכל שטיבלו במשקה
- ♦ ליל הסדר עם הנהגות מתקופת המקדש

♦ סכנת ממשכת התבודדות

- ♦ האם רבי עקיבא בירך "הגומל"?
- ♦ תורם אבר צריך לברך "הגומל"?
- ♦ המפליג בים מכניס עצמו לסכנה, מדוע מברך?

דבר העורך

המבחן הגדול

לקראת ראש השנה, בו עוברים הכל כבני מרון, נתמקד בדמות גדולה שהתכוננה כל ימיה למבחן חייה.

קולו הערב מילא את הטרקלין.

טרקלין, אם אפשר לקרוא כך למבואה זעירה של דירה צנועה בבתי וורשה. היום היו קוראים לדירה כזו 'חדר שחולק לשניים', אך הוא מעולם לא הסתכל על כך. פשוט לא היה לו פנאי. הוא התכוון למבחן.

איננים יודעים לאיזה מבחן? הסכיתו ושימעו. הוא ישב בביתו ולמד בהתמדה ובהנאה מופגנת, ממרומי שמונים וחמש שנותיו. נקישה על הדלת בישרה על בואו של אחד הנכדים. הוא קיבלו במאור פנים, כדרכו המיוחדת, אך הזדרז קמעא בהצביעו על הגמרא הפתוחה: שמע נא, יוסלה. אני צריך להזדרז. יש לי מבחן!

הוא, שבין שלל תפקידיו ותאריו כיהן עם גדולי תורה כחבר נשיאות מפעל הש"ס, העורך במחנים לאלפי תלמידי חכמים - מתכוון למבחן.

המבחן הגדול, האחד והסופי, אליו כולם מגיעים ביום פקודה.

מתכוון למבחן. וכי תאמר, שמה הזעפה מצאה לה משכן בתווי פניו וכי קלה היא בעיניך, שינון וחזרה למבחן במשך שמונים וחמש שנים? חלילה וחס! מידותיו המופלאות, תכונותיו הנדירות וסבר פניו הנעים היו לשם דבר.

השבוע הזה נייד את טורנו לגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, ראש ישיבת פינסק-קרלין, בעל "הליכות ישראל" ועוד, שריד לדורות קדומים, יליד ירושלים של מעלה.

רבי ישראל היה לומד דף היומי, פשוטו כמשמעו. אמת, מלבד הדף היומי הוא למד ושקד בכל ענפי התורה, כראש ישיבה וכבעל הלכה, אך גם הדף היומי נכלל

גליזן 800

דף יד/ב רבי עקיבא יצא בשלום

האם רבי עקיבא בירך "הגומל"?

שאלה מעניינת מאד התעוררה לרבי אליעזר נחום, מגדולי הדור בתקופת החיד"א.

גמרתנו מספרת כי "ארבעה נכנסו לפרד"ס", דהיינו: ארבעה מגדולי ישראל עסקו בעניינים רוחניים גבוהים ביותר, שרש"י מגדיר את העיסוק בהם כ"עליה לרקיע על ידי שם". שלשה מהם ניזוקו, ורק רבי עקיבא נותר בריא ושלם.

האם רבי עקיבא בירך ברכת "הגומל"?

בטרם נשטח את צדדי הדיון נציין דבר מרתק שכותב רבי אליעזר נחום אגב כתיבת הדברים: שאלה זו "התעוררה" לו ב...חלום הלילה, ולא עוד אלא שהוא חלם כי הוא שואל אותה לפני ידיו ורעו רבי יצחק זרחיה אזולאי, אביו של החיד"א, ששמעה ולא ענה. לפיכך בבוקר הוא הריץ אליו את השאלה בכתב...

המכניס עצמו לסכנה: צדדי הדיון הם: מחד, הן רבי עקיבא ניצל מסכנה מוחשית ועליו לברך הגומל. מאידך גיסא, שמא ברכת הגומל נתקנה עבור אדם שהתרגשה עליו סכנה, ולא לאדם שהכניס עצמו במודע לסכנה!

תורם אבר צריך לברך "הגומל"? מאות שנים אחר כך השאלה הפכה אקטואלית גם עבור אנשים התורמים אבר מגופם כדי להציל את הזולת, במקרים שבהם הכריע פוסק הלכה כי הם יכולים לעשות כן. הניתוח שנעשה כדי להוציא מגופם את האבר, הוא ניתוח לכל דבר, שחולה העובר אותו מברך הגומל. האם גם על תורם האברים לברך הגומל? מחד, היה בסכנה וניצל, ומאידך גיסא, הן הכניס עצמו במודע לסכנה זו.

המפליג בים מכניס עצמו לסכנה, מדוע מברך? בשאלה כבדת משקל זו עסק הגאון רבי אליעזר יהודה ולנדברג זצ"ל (שו"ת ציץ אליעזר חלק י' סימן כ"ה פרק כ"ג), המציין, כי אל תעלה בלבנו תמיהה:

צעילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע כ"ז אלול תשנ"ו

תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידיו

הר"ר **שלמה האוזר** ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אריה לייב פניגשטיין** ז"ל

ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה אלול תש"ך

וזוגתו מרת **שושנה דבורה** ע"ה

ב"ר אלטר סטרלצ'ר ז"ל נלב"ע ח' בתשרי תרצ"ו

תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידיו

הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפחתו שיחיו

צעילוי נשמת

הבחור **ליאור בנימין ורדי** ז"ל

בן יבדלחט"א הר"ר ידידיה שיחי'

נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב

תנצב"ה

הנוצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי מנחם** ז"ל בן ר' משה הלוי בורנשטיין ז"ל

נלב"ע כ"ז אלול תשל"ד **תנצב"ה**

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

מדוע המפליג בים מברך הגומל? הרי מעצמו נכנס לסכנת הסערות, במה שונה הוא ממי שהכניס עצמו לסכנה? ובכן, מאחר שדרך העולם שהמבקש לעבור ממקום למקום צריך לעיתים לעבור במקום סכנה, הרי שאין זה נחשב כמי שהכניס את עצמו לסכנה שלא לצורך, שהרי כך דרך העולם. נידונינו הוא, איפוא, אם מי שהכניס את עצמו לסכנה שלא לצורך עצמו, בדבר שאינו מחוייב בו, צריך לברך הגומל.

בשאלה זו הביעו את דעתם שני הגדולים, רבי אליעזר נחום ואביו של החיד"א. דעת רבי אליעזר נחום היתה, כי אכן על רבי עקיבא היה לברך ולהודות לה' על שלא ניזוק ויצא ללא פגע. לדעתו, גם אברהם אבינו ע"ה שניצל מאור כשדים; דניאל שיצא מגוב האריות; חנניה מישראל ועזריה שניצלו מכבשן האש - כולם נתנו שבח והודאה להקב"ה, ואף משה רבינו כשרד ממרום. אמנם, אין מן המוכרח שברכו "הגומל" דוקא, שכן, אברהם, יצחק, משה, דניאל וחנניה מישראל ועזריה קדמו לאנשי כנסת הגדולה שתקנו את הברכות והתפילות, ובזמנם כל אדם היה מתפלל כפי 'צחות לשונו' [יתכן גם, הוא אומר, שאברהם בירך את ברכת "מגן אברהם"...].

לעומתו דעת רעו, רבי יצחק זרחיה אזולאי, כי כל אלה לא ברכו כלל. אין אדם מברך אלא בצרה שבאה לו בעל כרחו ושלא מרצונו.

סכנת ממחשבת התבודדות: טענה נוספת העלה רבי יצחק זרחיה אזולאי, כי מקרה כשל רבי עקיבא אינו כלול בברכת "הגומל" כלל, שכן, הרי ודאי אין מדובר ב"פרדס רימונים", אליו נכנסים בשתי רגליים. במפרשים נאמר שהכוונה היא שהתבודדו בעניינים גבוהים ובמעשי מרכבה, ומתוך כך הסתכנו. לדעתו, לא נתקנה ברכת "הגומל" על סכנה הבאה במחשבות התבודדות. על פרט זה חולק רבי אליעזר נחום בתוקף רב. ודאי ודאי שרבי עקיבא ברך "הגומל" כאשר יצא בשלום, אף אם הסכנה היתה אמורה לבוא רק מתוך מחשבה והתבודדות, שהרי אפילו על שנת הלילה, שהיא כעין מיתה, תקנו חז"ל את ברכת "המחזיר נשמות לפגרים מתים". הרי לנו כי אין מברכים הגומל רק על סכנה הבאה במאורע גדול ומיוחד. בסיום דבריו מסכם בעל ציץ אליעזר, כי תורם אברים לא יברך "הגומל", ולכל היותר יברך ללא שם ומלכות [ראוי לציין, כי הדיון הוא לפי הפוסקים הסוברים שכל מי שהיה בכלל סכנה ויצא ממנה, מברך "הגומל". ראה שולחן ערוך או"ח סימן רי"ט סעיף ט', ובמשנה ברורה שם ס"ק ל"ב].

החלק השלישי של מסכת חגיגה

השבוע מתחילים ללמוד את החלק השלישי של מסכת חגיגה. החל מן המשנה האחרונה שבפרק שני ובכל הפרק השלישי, עוסקות המשנה והגמרא בדיני טומאה וטהרה.

דיני הטומאה והטהרה רבים ומסועפים. על היקפם ומורכבותם אפשר ללמוד מן העובדה, שסדר טהרות מששה סדרי משנה, מכיל מאה עשרים וחמישה פרקים, הנושאים בחובם למעלה מאלף משניות! כידוע, מסכת חגיגה עוסקת בעיקר בדיני הרגלים, ומקצת מדיני הטומאה והטהרה נשנו בה, לפי שבסופם נזכרת קולא בדיני טהרה הנוהגת בעת הרגלים (על פי רש"י ד"ה נטמא הגוף). המאירי (בהקדמה למסכת) מפרש, כי דינים אלה נשנים כאן לאור ההלכה ש"חייב אדם לטהר עצמו ברגל" (ראש השנה ט"ז ב). המשנה שסודרה בסוף הפרק השני ראויה היתה להכלל בפרק שלישי, שכולו דיני טומאה וטהרה, אך רבינו הקדוש, מסדר המשנה, נמנע מלסיים את הפרק השני במשנה הקודמת, בה הוזכרו דברי הצדוקים (תפארת ישראל).

טומאה

המונח "טמא" הוא מלשון מאוס (רש"י סוטה ד/ב ד"ה כל האוכל), שיש להתרחק ממנו. מסוגי הטומאה השונים יש להתרחק, כל טומאה לפי עניינה. בעלי חיים האסורים לאכילה מכונים "טמאים", לפי שיש להרחיקם מן האכילה; מצורע מורחק מן המחנה; טמא מת מורחק מבית המקדש, וכן על זו הדרך.

בלשון התורה רווח השימוש בלשון "טומאה" לכל דבר שיש להתרחק ממנו, כאמור, אך בלשון חכמים, המונח "טומאה" מתייחס בדרך כלל לדיני טומאה, כגון, מת ושרץ המטמאים, וכן אדם או חפץ שנטמא.

היווצרות הטומאה

טומאה יכולה להיווצר מן החי בלבד - אדם ובעלי חיים [למעט טומאת נגעים]. בעלי חיים מטמאים במותם בלבד, ואילו אדם יכול לטמא גם בחייו.

מקבלי הטומאה

שלשה נטמאים במגע עם הטומאה. א. אדם. ב. מאכל ומשקה. ג. כלי.

דרגות הטומאה

קיימות דרגות שונות בטומאה. יש דברים טמאים שבכחם לטמא חפצים הנוגעים בהם, ויש דברים טמאים שאין בטומאתם כדי לטמא אחרים הנוגעים בהם. יש טומאה שהיא מן התורה ויש טומאה שהיא מדברנן.

בסדר לימודיך, עד כדי כך שביום ששי היה כופל ולמד שני דפים, "לחם משנה", דף אחד עבור יום ששי, ודף נוסף עבור שבת. בה קבע לעצמו לימוד בסדר אחר. **פנינו** אל נכדו, הרב נחמן גרוסמן שליט"א, מרצה בכיר שידידו רב לו בהפצת התורה ב"מאורות הדף היומי", כדי ללקט שביבי אור מדמות גדולה, עבור לומדי הדף היומי.

סדר יומי עמוס היה לעייפה בלימודים רציפים, מהשכם בבוקר עד... לא נכביר במילים, רק נציין עובדה אחת מדהימה. עוד לפני שנים רבות, יותר משישים, היה רבי ישראל מעורב מטעם גדולי ישראל בענייני ציבור הגישים. גם בהיותו בעין הסערה ידעו הכל, כי עד השעה אחת עשרה בלילה אין עם מי לדבר! לא בוקר, לא צהרים, לא ערב. כלום. כל היום, עד אחת עשרה בלילה, לומדים. איך אפשר אחרת? מאחת עשרה בלילה, אם יש צורך דחוף, עוסקים במה שצריך וממשיכים ללמוד. רבי ישראל זצ"ל התבטא באופן מעניין ומרגש על לומדי הדף היומי.

היה זה כשנה ומחצה לפני פטירתו. הרב נחמן גרוסמן עשה בירושלים עם הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א בביקור אצל גדולי תורה והשניים נכנסו לבית הסבא הגדול כדי לשמוע דברי חיזוק. "מאורות הדף היומי?" זרחו עיניו ספוגות דפי הגמרא על רבי ישראל, מיד החל בתלמוד בהתרגשות את הטוב מול... את האור מול... הן היום כוחות הטומאה מתגברים, וצריך קדושה רבה כנגדם כדי ללמד זכות ולהגן על עם ישראל.

רבי ישראל עצם את עיניו בסילודין והחל מתאר בהתרגשות את המסופר במסכת עירובין, על רבי פרידא שבכל יום היה יושב ושונה את תלמודו לאחד מתלמידיו ארבע מאות פעמים, שהיה זקוק למספר כה רב של שינויים כדי להבין את הנלמד. באחד הימים סיים רבי פרידא את השינון הארבע מאות והתלמיד עדיין לא הבין. לשאלת רבו מה אירע היום? הסביר התלמיד, כי מחשבתו הוסחה ולפיכך לא עלה בידו להתרכז כיאות. בו במקום ישב רבי פרידא ושינן עם תלמידו ארבע מאות פעמים נוספות את תלמודו!

אותה שעה יצאה בת קול ואמרה לרבי פרידא: במה תבחר? שיוסיפי לך ארבע מאות שנות חיים, או שכל דורך יזכה לעולם הבא. מדוע ולמה יזכה כל הדור לעולם הבא? וכי הם שינונו עם התלמיד מאה פעמים, עשר פעמים, או אפילו פעם אחת? רבי פרידא - כל עולמו מזומן לפניו, אך מה לבני דורו ולזו?

זהו כוחה של מסירות נפש! היא בוקעת רקיעים ומגינה על כל הדור!

או-יא פתח רבי ישראל גמרא בהוצאת "מאורות הדף היומי" שהובאה לו באותו מעמד, והבית בהתרגשות בדפים גדושי הריבועים - כל ריבוע-משבצת, שיעור דף היומי, ואמר: אני רואה בעיני רוחי את הסגורים מלמדי הזכות, לומדי הדף היומי בהמוניהם, המתמסרים ללימוד התורה הקדושה, גם אם קשה הדבר, אף מתוך עייפות, הפסד ממון לכאורה, או קשיים מסוג אחר - הם תמיד שם, גומאים ממעיין מים חיים ומגדלים את שמו של הקב"ה. הנה הם, 40 דפי גמרא בקצה מגדיאל; ידיו הגרומות התנופפו אל-על. 45 דפי גמרא במושב בגבול הצפון, 42 דפי גמרא ממושב חקלאי בדרום, וכך עולים ובאים בהדרתם אלפי אלפי דפי גמרא שנלמדו על ידי יהודים עמלים, כח קדושה זך שאין כמוהו כנגד המקטרגים. משבצת קטנה, עוד משבצת קטנה, ועוד משבצת קטנה, כך מחזיקים את עם ישראל.

באותו רגע דממה היה כי על הדפים הרוטטים בידי בניו חמש מאות בתי כנסיות, ודרך חלונותיהם אפשר להבחין באלפי יהודים הרכונים על התלמוד.

הדף היומי. על עניין הקביעות של רבי ישראל זצ"ל אפשר לכתוב בלא סוף ולהתפעל ללא הרף, כיצד במסכת חיים גדושת לימוד תורה ללא הפוגה, היה פנאי ל"קביעות". נכדו מספר על קביעות אחת, "לפני השינה" - ללמוד שבעה דפי גמרא על-פה...
במכתב ששיגר ביום מן הימים לאחד מבניו, הוא כתב ברגש: בני יקירי! שנו חכמים במסכת חגיגה: "שלשה הקדוש ברוך הוא בוכה עליהן בכל יום", ביניהם: "על שאפשר לעסוק בתורה - ואינו עוסק", מי שיכול ללמוד ואינו לומד - הקב"ה בוכה עליו. בני! התבונן במילים פשוטות אלו, "הקב"ה בוכה!"

"מילים פשוטות", זה היה סוד קסמו. הכל פשוט

בדרך כלל, הדבר הנטמא בעקבות מגע עם טומאה, מקבל דרגת טומאה פחותה מן החפץ ממנו נטמא, וכגון, הנוגע במת, שהוא אבי אבות הטומאה, נעשה אב הטומאה. הנוגע בשרץ, שהוא אב הטומאה, נעשה ראשון לטומאה.

להלן דרגות הטומאה:

א. אבי אבות הטומאה. **ב.** אב הטומאה. **ג.** ראשון לטומאה. **ד.** שני לטומאה. **ה.** שלישי לטומאה. **ו.** רביעי לטומאה [קיים מקרה מסוים בו תיתכן דרגת "חמישי לטומאה". ראה רמב"ם הלכות פרה פרק י"ג הלכה ו']. הדרגות מראשון לטומאה ומטה, מכונות גם "ולדות הטומאה".

ההבדל הבולט בין אב הטומאה לבין וולדות הטומאה הוא, שאב הטומאה מטמא גם אדם וכלים הנוגעים בו, ואילו וולדות הטומאה מטמאים מאכלים ומשקים בלבד (בבא קמא ב/ב).

טומאת מאכלים

לגבי מאכלים, ככל שקדושתם חמורה הם נטמאים יותר. מאכלי חולין נטמאים רק מראשון לטומאה [אך לא מדרגה פחותה מראשון לטומאה]. ברם, תרומה נטמאת גם משני לטומאה, ואו-אז היא נעשית שלישי לטומאה. ואילו "קדש", כגון, בשר קרבנות ומנחות, הנוגע בשלישי לטומאה, נעשה רביעי לטומאה.

המשנה הראשונה

המשנה הראשונה עוסקת בהשלכות רבות הנובעות מהבדלי דרגות הטומאה של מאכלים שננטמו. כן היא עוסקת בדיני שמירת המאכלים הקדושים מפני הטומאה, לאור ההלכה שכלל שהחפץ קדוש יותר כך יש לשמרו מפני הטומאה. דיני שמירה אלה מכונים "מעלות".

טומאת ידיים

מן התורה אין טומאה חלה על חלק מן הנטמא, אלא או שהוא נטמא כולו, או שאינו נטמא כלל. ברם, חכמים גזרו שהידיים טמאות בדרגת שני לטומאה, עד שייטלון במים או יטבילון במקוה. בכך ביקשו חכמים לשמור על התרומה והקדשים [טומאת ידיים נוצרת מנגיעה בראשון לטומאה - מדין תורה אין אדם נעשה שני לטומאה כלל - או מנגיעה בכתבי הקודש].

תקנת חכמים נוספת שתקפה גם בימינו [אף שאנו טמאי מתים], היא נטילת ידיים לפני אכילת לחם חולין.

"קבלת חברות"

במשנה גם נתוודע לתקנת חז"ל שאדם מישראל, גם המקפיד על שמירת תורה ומצוות, הרי הוא בחזקת טמא ובגדיו מדרס לטהרות, עד שיקבל עליו להזהר מטומאה. קבלה זו מכונה "קבלת חברות", שמקבל על עצמו לנהוג כ"חבר" - תלמיד חכם. טעם התקנה, לפי שאין כל אדם בקי בדקדוקי הלכות טומאה וטהרה (רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק י' הלכה א', ופרק י"א הלכה א'. עיי"ש בפרטי הלכה זו).

טומאת מדרס

טומאת מדרס קיימת בזב, זבה, נדה ויולדת, שבעת שהם שוכבים או יושבים על כלי המיועד לכך, הוא נטמא, אף על פי שלא היה מגע ישיר בין הטמא לבין הכלי. הכלי נטמא בדרגת "אב הטומאה", ולפיכך במגעו הוא מטמא מן התורה אדם וכלים הנוגעים בו (ראה ויקרא טו/ה וברמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ו' הלכה ו'). "טומאת מדרס" לא מלשון דריסה הרווחת, אלא בא לבטא כי "דריסתו" - הימצאותו על החפץ, היא המטמאת, ואין צורך במגע ישיר בין הטמא לחפץ.

דף יח/ב נוטלים לידיים לחולין

נטילת ידיים על מאכל שטיבולו במשקה

השבוע לומדי הדף היומי עוסקים בתקנות חכמים שנועדו לשמור על האדם מפני הטומאה, ביניהן: "נוטלים לידיים לחולין" - יש ליטול ידיים לפני אכילת פת, אף אם היא חולין ואין בה כל קדושה. ברם, מדגישה הגמרא, כי "הנוטל ידיו לפירות, הרי זה מגסי הרוח", שמתגאה ומראה עצמו נוהג בחסידות יותר מן הראוי.

כל האמור הוא באכילת פירות כמות שהם. אולם לגבי פירות שטובלים אותם במשקה לפני אכילתם, אומרת הגמרא במסכת פסחים (קט"ו/ב), כי יש ליטול ידיים לפני אכילתם, מפני שהמשקה מקבל טומאה מן הידיים, אם טמאות הן [כמבואר בהרחבה בסוגיות הנלמדות בשבוע זה, חכמים תקנו טומאה על הידיים, והן מטמאות משקה והוא מטמא מאכלים, אך טומאת הידיים אינה מטמאה מאכלים יבשים].

לדעת ראשונים רבים, תקנת חכמים ליטול ידיים לפני אכילת מאכל שטיבולו במשקה, תקנה קבועה היא לכל הדורות, כתקנתם ליטול ידיים לפני אכילת פת. אולם ראשונים אחרים חולקים וסוברים, כי תקנה זו התייחסה אך ורק לתקופה בה נשמרו הכל מן הטומאה ונהגו בטהרה, אך בימינו שממילא טמאי מתים אנו, אין צורך ליטול ידיים.

בתקנת חכמים ליטול ידיים לפני אכילת מאכל שטיבולו במשקה, נזכרים הכל בעת אכילת "כרפס" בליל הסדר, שהוא ירק הנטבל במי מלח, אך בשאר ימות השנה אין הכל מקפידים על

היה פשוט. עושים מה שצריך ואם צריך - עושים. בלי חשבונות צדדיים.

פעם אחת סודרה פגישה בינו לבין אישיות ידועה, לצורך תמיכה כספית בעניין חשוב ביותר. בצאתו מן הפגישה פנתה אליו אלמנה בבקשה כי יואיל ללוותה לפגישה עם האדם ממנו נפרד זה עתה, כי היא בושה ונפחדת לבקש תמיכה כספית.

אדם מן השורה היה שוקל את הדברים ומנסה למצוא פתרון יאות, שהרי האינסטינקט הבסיסי קובע, כי אין לגשת פעמיים לאותו אדם מיד עם בקשה זהה. אך הוא הניח בצד שיקולים מכל סוג שהם ופנה לקיים בשמחה את בקשתה.

באחת התקופות נחלש רבי ישראל ונפל למשכב. את אותה תקופה לא ישכחו בני המשפחה לעולם. חולה וחלש הוא שכב במיטתו, ספריו לפניו, ומידי פעם ביקש מרעייתו הרבנית המסורה: "הביאי נא מסכת עירובין"; "קצות החושן"; "רמב"ם זמנים", והיא ידעה כל ספר על מקומו ועל היכנו, הגישה לפניו, נטלה את הספרים שכבר למד בהם והניחה את שנוקק להם, וכך במשך כל שעות היום...

התבוננות במהלך חיים של יהודי גדול מסוג זה, שעוד לפני נישואיו נבחן על כל הש"ס, גורמת להתרגשות כבירה עם קריאת צוואתו וזעקת הפשטות, בה הוא מבקש: אנה לימדו תורה לעילוי נשמת ר' ישראל ב"ר משה שניאור זלמן ז"ל.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף יג/א אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים.

אין לומר לגוי דרשות חז"ל

חז"ל אמרו כי בויכוח בין יהודה ליוסף על אודות גניבת הגביע, טען יהודה כי "בנימוסין שלנו כתוב ואם אין לו ונמכר בגניבתו, וזה יש לו" (מדרש רבה, בראשית). לכאורה היה לו לומר כי נפסק "ונמכר בגניבתו ולא בכפילו", והרי החזיר את הקרן - הגביע - ואין סיבה למוכרו עבור הכפל. ברם, חז"ל אמרו שאין מוסרים דברי תורה לגוי. בראשונים נאמר שכל זאת רק בתורה שבעל פה ולא בתורה שבכתב, ולפיכך לא יכל יהודה לומר לו זאת אלא רק את הפסוק המפורש... (פרדס יוסף, ויגש).

לעילוי נשמת

מרת **כרימה צורף** ע"ה

בת מזלי ויחיא ז"ל נלב"ע ב' בתשרי תש"ס

תנצב"ה

הנוצח ע"י בנה ר' **אפרים צורף** שיחי' - שילה

לעילוי נשמת

הרב ר' **אליעזר צבי זיכרמן** ז"ל

ב"ר דוד זצ"ל, יו"ר כולל בית דוד - חולון

נלב"ע כ"ח באלול תשס"ז **תנצב"ה**

הנוצח ע"י המשפחה שיחי'

לעילוי נשמת

מרת **שרה שיינדל נפחא** ע"ה

ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל נלב"ע ער"ה תשנ"ט

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחי'

הלכה זו. אכן, יש מן הפוסקים שכתבו, כי המקילים בדבר "יש להם על מה שיסמוכו", היינו: על הראשונים הסוברים שאין צורך ליטול, אך בשולחן ערוך נפסק (או"ח סימן קנ"ח סעיף ד), כי צריך ליטול ידיים בלא ברכה, וכן מכריע המשנה ברורה (שם ס"ק כ'), כי "אין להקל לאכול בלא נטילה". המשנה ברורה מוסיף, כי אם המאכל הטבול במשקה, אינו בשיעור "כזית", אין צריך ליטול ידיים, מפני שלדעת אחרונים רבים אפילו לגבי אכילת פת ששיעורה פחות מ"כזית", אין צורך ליטול ידיים [לגבי פת, כתב המשנה ברורה, שם ס"ק י, "לכתחילה נכון להחמיר בזה"].

כלומר, לפנינו "ספק ספיקא"; ספק אחד: מחלוקת הראשונים, אם בימינו דבר שטיבולו במשקה דורש נטילה. ספק שני: גם לשיטות הסוברות שצריך ליטול ידיים, יש אומרים שעל פחות מ"כזית" אין צריך.

המשנה ברורה חוזר בו: והנה, הממשיך ללמוד במשנה ברורה ומגיע להלכות פסח מגלה כי השולחן ערוך (סימן תע"ג סעיף ו) פוסק: "נוטל ידיו לצורך טיבול ראשון... ויקח מהכרפס פחות מ"כזית". המשנה ברורה מגיב על אתר בביאור הלכה: "מכאן משמע, כי דבר שטיבולו במשקה מצריך נטילה אפילו הוא פחות מ"כזית" וזה לא כמו שכתבנו שם... וכבר העירותי זאת בהדפסה שנייה בשולי הגליון".

אכן, במהדורות המאוחרות יותר, מובאת "הגה" מאת המחבר, תופעה נדירה במשנה ברורה, בה הוא מבטל את דעתו מפני דברי הפוסקים מהם משמע, כי יש ליטול ידיים גם על מאכל שטיבולו במשקה ששיעורו פחות מ"כזית" [אולם, בביאור הלכה שם, מסיים "וצ"ע לדינא". עיי"ש].

השאלה המתבקשת היא: לפי השיטות הסוברות שאין צורך ליטול ידיים על מאכל שטיבולו במשקה ושיעורו פחות מ"כזית", מפני ה"ספק ספיקא", מדוע, איפוא, לליל הסדר נוטלים ידיים לפני אכילת כרפס? תירוצים שונים נאמרו בדבר.

נטילת ידיים - מה נשתנה? בספר מקראי קדש (סימן ל"ט) מבאר, על פי דברי החק יעקב והחיי אדם, כי אכן נטילת הידיים לפני כרפס אינה מפני חובת נטילת ידיים, אלא הנהגה זו היא חלק ממכלול הפעולות הנדירות שנוקטים בהן כדי לעורר את הילדים לשאול "מה נשתנה". כשם שאכילת הכרפס נועדה ל"מה נשתנה", כך גם נטילת הידיים לפניו, לאור סברה זו, דן בספר מקראי קדש, אם די בכך שעורך שולחן הסדר יטול את ידיו לפני אכילת כרפס כדי לעורר תמיהה בלב התינוקות, אך אין צורך שכל המסובים יעשו כן [וע"ש שנחלקו ראשונים בדבר].

ליל הסדר עם הנהגות מתקופת המקדש: ידיעה מעניינת ביותר מובאת (שם) בשם הנצי"ב והמהר"י הכהן (ספר שבה פסח), כי חכמינו זכרונם לברכה הנהיגו את הנהגות ליל הסדר כבתקופות בהן אכלו קרבן פסח, אז לא היה "ספק ספיקא" - כי לדעת הכל בתקופות בהן נשמרו מן הטהרה - נטלו ידיים לפני אכילת מאכל שטיבולו במשקה, ולפיכך תקנו ליטול ידיים לפני אכילת כרפס...

למגידי השיעורים
ואלפי הלומדים
בשיעורי הדף היומי.

לגבאי הקהילות בהן מתקיימים השיעורים.

לנדיבים הנכבדים תומכי ה"מאורות".

למאות השיעורים שהצלחנו
ל"לומדים בשלמות".

לקוראי גליונות "מאורות הדף היומי".

לאלפי לומדי הספר החדש "ותן חלקנו".

אלפי הלומדים בספר "מאורות ההלכה".

ולכל עם ישראל
כתיבה וחתימה טובה

אני עובד

חדש! מסכת יבמות

עם משניות שביעית מבוארות
להגל שנת השמיטה

הדפסה מהודרת, אותיות מאירות
עיניים, צבע ייחודי להקלת הלימוד

מאורות ההלכה - הלכה לכל יום

להזמנת הגמרא: 1700-500-151